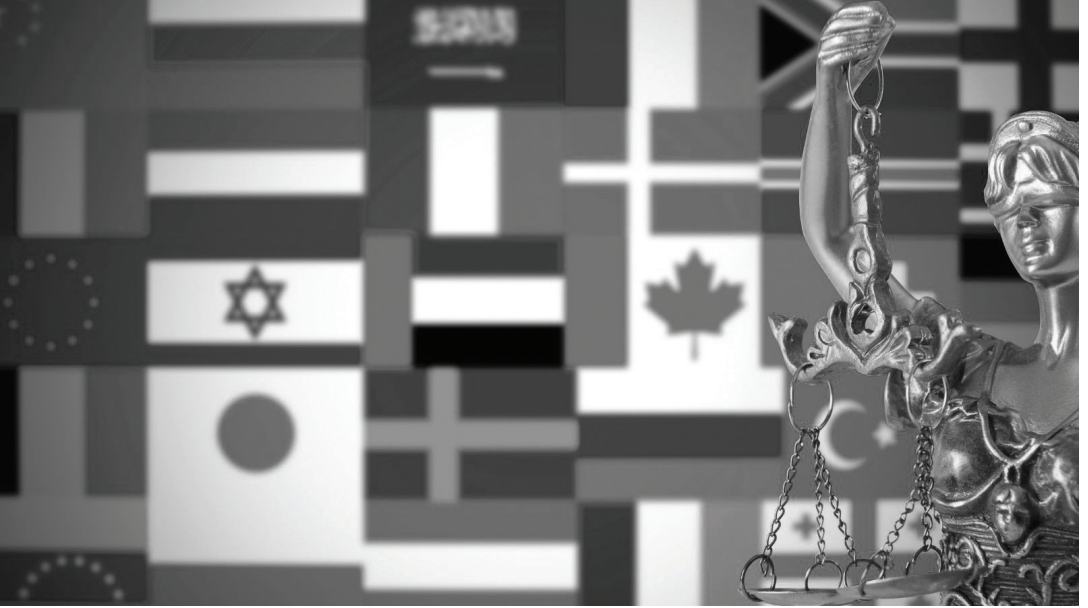

Rusya-Ukrayna Savaşı: Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma Yasağı Kapsamında İhlallerin Değerlendirilmesi

Safiye KOCADAYI*

Özet

24 Şubat 2022 tarihinde Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin, Ukrayna'ya karşı bir askerî operasyon başlatmıştır. Çok ağır insan hakları ve uluslararası hukuk ihlallerinin yanı sıra doğurmuş olduğu tehlikeyle birlikte bütün insanlığı endişelendiren bu güç kullanımı, Batılı güçleri, Birleşmiş Milletleri ve Amerika Birleşik Devletleri'ni karşısına almıştır. Dünya, 1945 yılından

beri sayısız savaşlara sahne olmuş olsa da bugün olduğu gibi bağımsız bir devletin bağımsız bir devleti işgal etmesi bu süreçte verilmiş tüm mücadeleler için kabul edilemez bir durum yaratmaktadır.

* Yakın Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi (Kamu Hukuku Bölümü Uluslararası Hukuk Anabilim Dalı), safiye_kocadayi@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-1141-225X.

Doğuda Rusya ve batıda Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere iki büyük askeri gücün Ukrayna'da karşı karşıya gelmesi senaryosunun olası sonuçlarından biri de III. Dünya Savaşı'dır. Rekabetçi devletlerin sınırlı yeryüzü kaynakları üstünde söz sahibi olabilmek için tarihsel süreç boyunca daima güç arayışı ve yarış içinde olmaları ve bunu en iyi şekilde gerçekleştirebilmek için kuvvet kullanmasını engelleyecek hususlar uluslararası düzenlemelerde göz ardı edilmemiş; İkinci Dünya Savaşı'nın ağır sonuçlarının düzeltilmesi ve insanların böylesi bir savaşın yıkıcı sonuçlarını bir kere daha yaşamaması ve uluslararası güvenliğin korunabilmesi adına Kuvvet Kullanma Yasağı kabul edilmiştir. Bu çalışmanın amacı, Rusya'nın Ukrayna'ya düzen-

lediği haksız saldırıları odaklanarak kuvvet kullanma yasağı ve kuvvet kullanmayı suç olmaktan çıkaran istisnalar üzerinden mevcut durumun tahlilini yapılması ve kuvvet kullanma yasağı kapsamında silahlı saldırının uluslararası hukuk açısından meydana getirdiği hukuk ihlallerinin analiz edilmemesidir.

Anahtar Kelimeler: Rusya-Ukrayna Savaşı, Kuvvet Kullanma Yasağı, Uluslararası Hukuk

I. GİRİŞ

24 Ağustos 1991 tarihinde bağımsızlığını kazanan Ukrayna devleti, geçmişten günümüze Rusya Federasyonu'na karşı bağımsızlık mücadelesi vermiş ve halen bu mücadelesine devam etmektedir. Bununla birlikte ülkedeki Rus yanlısı siyasiler ile Batı yanlısı siyasiler arasında sürmekte olan çekişmeler, kaos sebep olmaktadır. Yaşanan ekonomik ve siyasi istikrarsızlıklar, ülkeyi doğu-batı ekseninde ayırıştırmıştır. Turuncu Devrim ve Meydan Olayları ise ülkedeki iç karışıklıkları artırmıştır. Ukrayna ve Rusya arasında yaşanan sorunların asıl nedeni, Rusya'nın kendi siyasi kontrolünden uzaklaşan ve tüm bu olayların sonrasında yüzünü Batıya çev-

iren bir Ukrayna'nın varlığıdır; yaşanan son olaylar ise Rusya'nın büyük rahatsızlığının bölgedeki kanlı yansımasıdır. 2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhaki ve Kırım'ın Rusya'ya bağlanma meselesi Ukrayna ve Rusya arasındaki gerginlikleri artırmıştır. Rusya, eski Sovyetler Birliği ülkelerini Ruslaştırma ve Ortodoksluğu yayma politikasını durmak bilmeden sürdürmeye devam etmiştir. Bütün bunlarla birlikte Ukrayna'nın doğusundaki Donbas bölgesindeki ayaklanmaları, yardım çağrısı olarak göstermeye çalışan Rusya, yaptığı askeri operasyonu ve Ukrayna topraklarının işgalini legalleştirmeye çalışsa da ortaya koyduğu argümanların cid-

diye alınır bir tarafı bulunmamaktadır. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Ukrayna'nın doğusundaki ayrılıkçı yönetimlerin "Rusya'dan askeri yardım talebinde bulunmalarını" gerekçe göstererek özel bir askeri operasyon düzenlemeye karar verdiğini açıkladı.² Ukrayna'nın doğusundaki ayrılıkçı yönetimlerin yardım çağrısına cevap olarak askeri operasyonu başlatması, ayrıca bölgedeki Rusça konuşan halkın milliyetçi tutumlarını kullanarak silahlendirilmesi ve bunun Rusya için kabul edilebilir bir hak doğurduğu algısıyla yapmış olduğu basın açıklamalarındaki demeçlerden görüldüğü üzere uluslararası düzeni ve aktörleri rahatsız eden çok fazla hukuki sorun mevcuttur. Yapılan literatür taramasında elde edilen verilere göre Rusya'nın Ukrayna'daki kuvvet kullanımının nedenleri şu şekilde sıralanmıştır: "Enerji güvenliği, jeopolitik faktörler, Rus milliyetçiliği, tarihsel bağlar, Kırım ve Karadeniz filosunun önemi, Batı-Ukrayna yakınlaşması, Kiev'in Rusya için önemi, Ortodoks yayılcılığı"³ 2022 yılında yaşanan bu olay ile siyasi otoritelerin güç arayışları, milli çıkarlarını her şeyin üstünde tutması, devletlerin saldırgan ve doymak bilmeyen hegemonya arayışlarının uluslararası barışı ve güvenliği bir kere daha ciddi

bir tehlikeyle karşı karşıya bırakmıştır. Bu saldırganlığı anlamak ve anlaşılmasını beklemek her ne kadar uluslararası hukuk düzeni için zor olsa da uluslararası sistemlerdeki realist yapı ve düşünürleri şaşırtmamıştır. Morgenthau, insanın doğasındaki güç kullanılarak hâkimiyet ve avantaj elde etme arzusu ile devletlerin benzer amaçlar için savaşa başvurma eğilimi arasındaki benzerliği açıklamaya çalışır. Mücadele ve şiddet unsurlarını içinde barındıran insan doğası, devletleri güçlerini arttırmaya, çatışmaya ve savaşa yönelten temel dinamiktir.⁴ Kırım'ın haksız bir şekilde ilhakının ardından Donbas bölgesindeki Rus yanlısı ayrılıkçılara gerekli desteği sağlayan Rusya, egemen bir devlet olan Ukrayna'nın sınırlarını ihlal etmenin de ötesinde ülkenin iç işlerine karışmış, hatta ülkeyi karıştırmıştır. İkinci Dünya Savaşının ardından küresel güvenliği ve barışı korumak amaçlı savaşların yıkıcı etkilerini ve tekrarlanmasını engellemek için kuvvet kullanma yasağını kullanan Birleşmiş Milletler, uluslararası hukuk düzleminde savaşları kontrol altına almaya çalışmaktadır. Fakat güç odaklı dengeler üzerine kurulmuş olan uluslararası ilişkilerde bazı ülkeler, güç kullanımına başvurmaya devam etmekten kendilerini alıkoyamamışlardır. Kaynakların

2 "Vladimir Putin'in Ukrayna'yı işgalinin arkasındaki gerçek ne?," Euronews, son güncelleme Şubat 24, 2022, <https://tr.euronews.com/2022/02/24/vladimir-putin-in-ukrayna-y-iskalinin-arkas-ndaki-gercek-ne>.

3 Halit Burak Uyaniker, "Kırım sorunundan Donbas Savaşı'na Rusya Ukrayna uzlaşmazlığı: Sebepler ve Sonuçlar," (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, 2017).

4 Orhan Göktepe, "Uluslararası ilişkilerde kuvvet kullanımı yasağının geçerliliği," Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi e-Dergi 11, no. 1 (2022): 16-30.

herkese yetemeyecek kadar az, sınırlı ve eşitsiz dağıtıldığı rekabetçi uluslararası alanda, güçlerini artırmak isteyen egemen devletler, güç pazarının ortasında maalesef sayısız kere karşı karşıya gelmişlerdir. Bu anlamda güç arayışı ve bunun maksimize edilmesi hususunda kuvvete başvurmada amaca ulaşma çabalarının örnekleri yok denecek kadar az olduğunu deneyimleyen uluslararası aktörler, çoğu kez sınırları aşarak uluslararası alanda korumaya çalışılan liberal düşünce odaklı sistemi, realist ideolojinin pratikteki varlığının gerçekliğiyle çarpıştırmıştır. En genel anlamıyla, mevcut düzeni korumak ve düzenlemek olan hukukun varlığı, etkisi ve fonksiyonu, devletlerin saldırganlık hallerinde yetersiz kalmaktadır. Soğuk Savaş döneminin ardından bugün Rusya ve ABD'nin Ukrayna'da tekrardan karşı karşıya gelmesi, Rusya'nın Ukrayna ile olan savaşının sınırları aşarak savaşın

sorunsalını küresel ortama taşımış ve tüm insanların en başta yaşam güvenliğini tehdit etmektedir. Bu bağlamda kuvvet kullanma yasağının üzerinde bir kez daha düşünülmesi ve yeniden çalışılması gerekmektedir ki öneminin hatırlatılmasının vurgusu yankı uyandırsın. Zira bağımsız, güçleri ellerinde toplayan ve doymak bilmeyen saldırgan güçleri, kimin nasıl durdurabileceği büyük bir belirsizliktir. Uluslararası hukukun korumaya çalıştığı bir takım değer ve düzenlemelerin gerekliliği tartışılmayacak boyutta bugün herkesi bağlamaktadır. Bir sonraki bölümde kuvvet kullanma yasağının ve bunun istisnası halleri hakkında kısa bir açıklama yapılarak Rusya'nın Ukrayna Savaşının uluslararası hukuktaki boyutunu değerlendirebilmek adına konu temellendirilmeye çalışılacaktır.

II. KUVVET KULLANMA YASAĞI NEDİR?

Savaş kavramı ve gerçeği, kimi zaman formunu değiştirerek de olsa geçmişten günümüze kadar dünyanın tüm coğrafyalarında kendini göstermiştir. Savaş gerçeği hakkında realist bakış açısıyla yaklaşırsa, insanın doğasındaki saldırganlığı ve çıkar odaklı özünü her dönemde deneyimlenmiştir. Bu anlamda devletlerin doymak bilmeyen çıkar odaklı aç gözlülüklerinden ve bunun uluslararası kısıtlı kaynaklara sahip dünya düzeninde hep bir rekabet halinde maksimize edilmesi halinden rahatsızlık duyan gelişmiş modern sistemde yapılmış uluslararası sistemlerin aktörleri, çoğu kez savaşların önüne geçmeyi denese de başarılı olamamıştır. Günümüzde hâlâ bitmek bilmeyen savaş örneklerinin içinde, insanlık yaşam mücadelesini kanlı bir şekilde devam ettiriyor. Tarihte barış ve güvenlik anlamında ilk evrensel girişim La Haye konferansında olmuş ve bunu takiben Drago Porter Konferansı, 1924 Cenevre Protokolü, 1925 Lakarno Antlaşması ve Ren Misakı izlemiş olsa da dönemin savaşların ardından yıkılan duvarlarının altında bir enkazdan farksız kalmıştır. I. Dünya savaşının sonuna kadar uluslararası düzende devletlerarası kuvvet kullanılmasını yasaklayan bir uluslararası hukuk normu olmamakla birlikte; Birleşmiş Milletlerin kurulmasına kadar kuvvet kullanılması bir haktı.⁵ Ne yazık ki bütün bu girişimler ve denemeler II. Dünya Savaşının oluşmasının

önüne geçmeye yetememiştir. O dönemlerde 1928 Briand-Kellogg Paktı kuvvetin kullanılmasının sınırları hakkında günümüze kadar geçerliliğini koruyan izler bırakmıştır. En nihayetinde bu zorlu mücadelenin uluslararası hukuki boyut kazanmış ve BM’de kuvvet kullanılma yasağı en kapsamlı haliyle 1945’te kabul edilmiştir. Kuvvet kullanma yasağı ilkesine göre uluslararası ilişkilerde kuvvet kullanma yasağı uluslararası hukuk düzeninde II. Dünya Savaşının ardından San Francisco Konferansında BM antlaşmasıyla birlikte kuvvet kullanmayı, hatta kuvvet kullanmanın tehdidini bile yasaklamıştır. Kuvvet kullanma yasağının kapsamı literatürde şu şekilde tanımlanmaktadır: Prof. Dr. Funda Keskin’in belirttiği üzere “Devletler arasındaki her türlü silahlı çatışma, ilgili devletler bu çatışmaya ne isim verirse versin, kuvvet kullanma terimi kapsamında değerlendirilmektedir. Kuvvet kullanma dendiği zaman, savaş gibi en geniş çaplı ve yoğun olan kuvvet kullanma yollarından, abluka, ambargo, bombardıman gibi sınırlı zararlar-karşılık yollarına, geniş çaplı da sınırlı da olabilen değişik nedenlerle karışma yollarından kuvvete başvurma yasağının hukuka uygun bir istisnasını oluşturan meşru savunma durumlarına kadar tüm yollar anlaşılmaktadır.”⁶ Bu bağlamda saldırının tanımını incelemek gerekirse; saldırının

⁵ Keskin, F. (1998). ULUSLARARASI HUKUKTA KUVVET KULLANMA: SAVAŞ, KARIŞMA VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınlan No: 20 Doktora Tezi, s.17.

⁶ Funda Keskin, “BM ve Kuvvet Kullanma,” Avrasya Dosyası, 8, No. 1 (2002): 149-174.

(Tecavüzün) Tanımı Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 3314 (XXIX) sayılı ve 1974 Tarihli Kararı'nın 3. Maddesinde: "Savaş ilan edilmiş olsun olmasın, aşağıdaki fiillerin herhangi birisi 2'nci madde hükümlerine tabi ve ona uygun şekilde bir saldırı fiili niteliği taşır:

- a. Bir Devletin silahlı kuvvetlerinin diğer bir devleti istila etmesi veya ona hücum etmesi veya ne kadar geçici olursa olsun, böyle bir istiladan veya hücumdan ileri gelen herhangi bir askeri işgal veya kuvvet yoluyla başka bir Devletin ülkesinin veya bir bölümünün ilhaki,
- b. Bir Devletin silahlı kuvvetlerinin, başka bir Devletin ülkesini bombardıman etmesi veya bir Devletin diğer bir Devletin ülkesine karşı herhangi bir şekilde silah kullanması,
- c. Bir Devletin liman veya kıyılarının diğer bir Devletin silahlı kuvvetleri tarafından abluka altına alınması,
- d. Bir Devletin silahlı kuvvetleriyle başka bir Devletin kara, deniz veya hava kuvvetlerine veya deniz veya hava filolarına saldırması,
- e. Bir Devletin başka bir Devlette sonuncusuyla yapılan bir anlaşmaya göre bulunan silahlı kuvvetlerinin o anlaşmada öngörülen hükümlere aykırı şekilde kullanılması veya bu silahlı kuvvetlerin varlığının bu ülkede anlaşmanın sona ermesinden sonra da sürdürülmesi,
- f. Ülkesini başka bir Devletin emrine veren bir Devletin, ülkesinin o Devlet tarafından üçüncü bir Devlete karşı saldırı amacıyla kullanılmasına izin vermesi,
- g. Bir Devlet tarafından veya bir Devlet adına diğer bir Devlete karşı yukarıda listesi verilen fiillere varan veya o ölçekte olan silahlı kuvvet fiillerini icra eden silahlı çetelerin, grupların, gayri

nizami askerlerin veya paralı askerlerin gönderilmesi veya bu gibi fiillere önemli ölçüde karışılması."7 Bu antlaşma metni gereğince ülkelerin bağımsızlık bütünlüğü koruma altına alınmıştır. Hiçbir güç ya da aktör ülkelerin egemen devletlerin bağımsızlık alanına saldırıda bulunamaz, bulunmamalıdır. Fakat sorun şu ki uluslararası düzende bunun karşılığı olan uluslararası hukukun ve düzenlemelerin fonksiyonu, durdurmaya ya da bu tarz saldırıların oluşmasını engellemek adına yetersiz kaldıkları deneyimlenmektedir. Sistem her ne kadar ulusal ve uluslararası güvenliği koruyabilmek ve barışı sağlamak adına norm inşa etmiş olsa da sürdürülebilirliği ve uygulanabilirliği eleştiriden kaçmamaktadır. Birleşmiş Milletler BM M.2/4. "Tüm üyeler, uluslararası ilişkilerinde gerek herhangi bir başka devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığa karşı, gerek Birleşmiş Milletlerin Amaçları ile bağdaşmayacak herhangi bir biçimde kuvvet kullanma tehdidine ya da kuvvet kullanılmasına başvurmadan kaçınırlar."8 Görüldüğü üzere bu madde gereğince; bırakın kuvvet kullanmaya kalkışmayı bunun tehdidi bile uluslararası sistemde

7 Selda Çiftçi, "Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma Yasağı," Muharrem Balcı - Hukuk Dünyası, Erişim Tarihi Eylül 10, 2022, <https://www.muharrembalci.com/hukukdunyasi/makaleler/birikimlerV/595.pdf>.

8 Birleşmiş Milletler Türkiye, "Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Uluslararası Adalet Divanı Statüsü," Madde 2/4, Erişim Tarihi Eylül 10, 2022, https://turkiye.un.org/sites/default/files/2020-02/UN-charter-turkish_0.pdf.

yasaklanmıştır. Buradaki asıl amaçlanan değer savaşların her türlüünün önüne geçebilmektir. Uluslararası alanda barışın varlığını korumak ve uluslararası güvenliği sağlamak adına ne yazık ki devletlerin birbirlerine karşı olan kuvvet kullanma boyutunu tam anlamıyla yasaklamakta başarılı olduğu düşünülemez. Zira kuvvet kullanmanın istisna hallerini aktörler kendilerince meşru boyuta taşımak için araç olarak her defasında kullanmışlardır. BM madde 2.6'da "Örgüt, Birleşmiş Milletler üyesi olmayan devletlerin de uluslararası barış ve güvenliğinin korunmasının gerektirdiği ölçüde bu ilkelere uygun biçimde hareket etmesini sağlar."⁹ ifadesi yer almaktadır. Dolayısıyla bu madde gereğince; Birleşmiş milletlerin üyesi olsun olmasın Kuvvet kullanma yasağı, "Jus Cogens ve Erga Omnes" niteliği gereği bütün devletleri bağlamakta ve bunun sorumluluk ve yükümlülüğünü yüklemektedir. Devletlerin kabul edilen antlaşmayı imzalayıp imzalamadıklarına bakılmaksızın bu yasağın kapsamındadırlar. BM'nin düzenlediği normlar çerçevesinde kuvvet kullanmanın şartları belirlenmiştir. Bu doğrultuda kuvvet kullanmanın Uluslararası düzende meşru sayıldığı kabul edilen iki istisnai şekli vardır. Bunlar Meşru Müdafaa Hakkı ve Güvenlik Konseyi Kararı ile Kuvvet kullanmaktır.¹⁰ BM madde 51'de düzenlenen meşru müdafaa hakkı şöyledir:

"Bu antlaşmanın hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler üyelerinden birisinin silahlı bir saldırıya hedef olması halinde, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğinin korunması için gerekli önlemleri alıncaya dek, bu üyelerin doğal olan bireysel ya da ortak meşru savunma hakkına halel getirmez. Üyelerin bu meşru savunma hakkını kullanırken aldıkları önlemler hemen Güvenlik Konseyi'ne bildirilir ve Konsey'in iş bu Antlaşma gereğince uluslararası barış ve güvenliğinin korunması ya da yeniden kurulması için gerekli göreceği biçimde her an hareket etme yetki ve görevini hiçbir biçimde etkilemez." Meşru savunma hakkının kullanılması B.M. Antlaşmasınının 51. Maddesinde belirli şartlara bağlanmıştır. Bunlar: saldırının gerekli (necessary,necessaire) ve saldırı ile orantılı (proportional, proportionee) olmaları ilkelere dir. (Pazarıcı,560) Başka bir ifade ile, Meşru müdafaa hakkı üç şartı taşıması gerekmektedir. Bunlar gereklilik, orantılılık ve ölçülülüktür. Bu üç şart devletlerin keyfi kuvvet kullanmasının önüne geçebilmek için kuvvetin hangi koşul ve durumlarda ne şekilde uygulanacağını açıkça belirtmiştir. Fakat ne yazık ki uluslararası sistemde hiçbir aktör ya da devlet yapmış olduğu saldırıyı haklı kılmak adına, suçlanmayı ya kabul etmemiştir ya da bu ilkeleri genişleterek kendi çıkarları doğrultusunda yorumlamıştır. Zira Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin de bu doğrultuda davra-

9 Selda Çiftçi, "Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma Yasağı," Muharrem Balcı - Hukuk Dünyası, Erişim Tarihi Eylül 10, 2022, <https://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/makaleler/birikimlerV/595.pdf>.

10 Hüseyin Pazarıcı, Uluslararası Hukuk (Ankara: Turhan Kitabevi, 2021), 549-565.

narak Ukrayna'ya karşı yapmış olduğu silahlı saldırıları kendilerince yasal bir çerçeveye oturtan demeçler vermiştir. İşte tam olarak bu noktada belirtmek gerekirse, çalışmanın sonraki bölümü olan değerlendirme kısmında Vladimir Putin'in açıklamaları doğrultusunda 2022 Rusya-Ukrayna

III. DEĞERLENDİRME

Rusya'nın Ukrayna'da sınırları aşarak Ukrayna'nın toprak bütünlüğüne ve siyasi bağımsızlığına karşı, tehdit boyutunu aşan silahlı kuvvet kullanması hali, BM Antlaşmasının m.2/4 ve m.2/6 kapsamındaki kuralları ihlal etmiş olsa da her saldırgan devletin yaptığı gibi Rusya da uluslararası alanda yalnız kalmamak ve tepki toplamamak için saldırının haklılık iddialarının meşrulaştırmaya çabaladığını görmekteyiz. Vladimir Putin'in de bu çerçevede Rusya'nın öz savunmasını yapmış ve farklı gerekçeler ortaya atarak açıklamalar yapmıştır. Putin ve yönetimi Ukrayna'daki işgal halini uluslararası sistemde uluslararası düzen ve hukuka karşı şu şekilde gerekçelendirmiştir: "Lavrov, Rusya'nın devam eden işgalini savunduğu konuşmasında, yaptıkları operasyonun amacının Ukrayna'yı "silahlardan arındırmak" olduğunu ileri sürdü."¹¹

"Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, ülkesinin Ukrayna'da "neo-Nazi rejimi-

Savaşında Rusya'nın kuvvet kullanma yasağını hangi durum ve hallerde yok sayarak uluslararası hukuku nasıl ihlal ettiğinin analizini yapmaktadır.

yle savaştığı" savını da yineledi."¹² "Rus yetkililer, planlarının Rusça konuşan Donbas bölgesine odaklanarak, bölgeyi "özgürleştirmek" olduğunu duyurdu."¹³ "Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Ukrayna'nın işgaline yönelik kararını açıklarken, ülkede Rusça konuşanlara "soykırım" yapılmasını engellemeyi hedeflediğini iddia etmişti."¹⁴ Özetle Kuvvet kullanma yasağının ihlal eden silahlı saldırının gerekçelerini şu şekilde sıralamıştır: a) Ukrayna, Rusya için silahlı saldırı tehdididir. b) Ukrayna'nın Donbas bölgesinde soykırım vardır. c) Neo-Razi rejimi vardır. d) Ukrayna Rusya'nın tarihi bir parçasıdır. Bütün bunlar uluslararası düzlemde, sistemin içinde hukuken bir karşılık bulmamakla birlikte BM 2/4 ve 2/6 maddelerinin doğrudan ihlali söz konusudur. Çünkü bütün bu gerekçeler kuvvet kullanma yasağının suç olmaktan çıktığı istisnai hallerinden biri olan Meşru müdafaa hakkını kendilerince kullanmaya çalışmasıyla ilgilidir. Altı doldurulama-

11 "Rusya, Ukrayna'da temel önceliğinin Donbas'ın 'özgürleştirilmesi' olduğunu açıkladı," BBC News, son güncelleme Mayıs 30, 2022, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-61628604>.

12,13 "Rusya, Ukrayna'da temel önceliğinin Donbas'ın 'özgürleştirilmesi' olduğunu açıkladı."

14 "Ukrayna savaşı: Zelenskiy Rusya'yı Donbas'ta 'soykırım politikası' uygulamakla suçladı," BBC News, son güncelleme Mayıs 27, 2022, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-61604834>.

yan, temellendirilmemiş kanıtsız iddiaları gerekçe olarak kullanarak hiçbir devlet başka bir devletin bağımsızlığına karşı bir işgali keyfince başlatamaz. Zira bunun uluslararası sistemde birden fazla yaptırımla cezai karşılığı mevcuttur. Putin: “Bu bağlamda, BM Şartı’nın 7. Bölümünün 51. Maddesi uyarınca, Rusya Federasyon Konseyi’nin yaptırımı ile ve Federal Meclis tarafından bu yıl 22 Şubat’ta Donetsk ile onaylanan dostluk ve karşılıklı yardım anlaşmaları uyarınca, Donetsk Halk Cumhuriyeti ve Luhansk Halk Cumhuriyeti için özel bir askeri operasyon yürütmeye karar verdim. Bu operasyonun amacı, sekiz yıldır Kiev rejimi tarafından zorbalık ve soykırma maruz kalan insanları korumaktır. Bunun için Ukrayna’nın askerden ve nazi anlayışından arındırılması¹⁵ ve ayrıca Rusya Federasyonu vatandaşları da dahil olmak üzere sivillere karşı sayısız, kanlı suç işleyenlerin adalet önüne çıkarılması için çaba göstereceğiz.” Rusya bu anlamda Donbas bölgesinde Rusça konuşanların nüfus çoğunluk haklarını öne sürerek bölgeyi özgürleştirmek kavramları ne yazık ki sınır ötesindeki politik hedeflerden başka bir şey değildir. Ukrayna lideri Volodimir Zelenskiy de yaptığı konuşmada “Rusya’nın Ukrayna işgali sadece bir başlangıç. Başka ülkeleri de ele geçirmek istiyorlar” demişti.¹⁶ Bu öngörünün doğruluğu Kırım’ın İlhakından ve

Kırım’ın Rusya’ya bağlanmasının ardından Ukrayna topraklarındaki Donbas bölgesinin dışına çıkan hatta Kiev’e kadar genişleyen savaş politikasından anlaşılmaktadır. Eğer asıl amaç Donbas bölgesinde sadece Rusya tarafından bağımsızlığı tanınan iki küçük Donetsk ve Luhans devletçiklerinin yardım çağrısının girişimi olsaydı, sözde yardım çağrısı cevabı Donbas bölgesiyle sınırlı kalması gerekirdi. Sınırlara asker yığmak, silah ve gerekli savaş araçlarını sağlamak dahası ülkenin bağımsızlığına gölge düşürüp, sınır ihlali yaparak Ukrayna topraklarını işgal etmek Rusya’nın yayılmacı politikasından başka bir şey olmamakla birlikte uluslararası hukukun bizzat hiçe sayıldığına resmidir. Ukrayna’nın toprak bütünlüğü, jeopolitik önemi, coğrafi konumu, yeraltı ve yerüstü kaynaklarının önemi, Rusya için bölgedeki Rusça konuşan insanları özgürleştirme gayesinden çok daha büyüktür. Bu bağlamda 2022 Şubat ayından bugüne kadar, Rusya-Ukrayna savaşından kaçan insanların sayısı Suriye’deki iç savaştan kaçan sığınmacıların, mültecilerin sayısına ulaşmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteci Ajansının veri kayıtlarına göre, 5 milyondan fazla Ukraynalı mülteci farklı sınırlarda başka bölgelerde yaşam alanı arayışları içerisinde.¹⁷ Savaşın ağır, travmatik, sosyoloji psikolojik, ekonomik ve çok daha fazla kaybedilen değerlerin

15 Vladimir Putin, “Full text: Putin’s declaration of war on Ukraine,” Şubat 24, 2022, <https://www.spectator.co.uk/article/full-text-putin-s-declaration-of-war-on-ukraine>.

16 “Rus General: Moskova, Ukrayna’nın güneyini de almayı amaçlıyor,” BBC News, son güncelleme Nisan 23, 2022, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-61200949>.

17 Filippo Grandi, “Ukraine Emergency,” UNHCR, 5 Temmuz 5, 2022, https://www.unhcr.org/ukraine-emergency.html?gclid=EAlalQobChMIjcyI_qzG-QIVPwwGAB2nmQgUEAAYASABEg-J9ifD_BwE&gclid=aw.ds.

onarım arayışı ve çabası insanlığa karşı yapılmış başlı başına büyük bir suçtur. Fakat, hiçbir devlet özellikle Rusya gibi bir gücün BM beş daimî üyesi pozisyonu, BM İnsan Hakları Konseyindeki duruşuna gölge düşürmemek için bile Rusya'nın bugün yaptığı işgalin ihlallerini kabul etmemesi ve buna karşılık kendisine uluslararası hukuk karşısında hukuki açıdan, yapmış olduğu silahlı operasyonu meşrulaştırma çabaları gözlemlense de, bütün bu demeçlere karşın şu da bir gerçektir ki, uluslararası hukuk sülhelerini kendisine hak verme noktasına getirmeyi başaramamıştır. "BM ne yazık ki dünyada barış ve istikrarı koruma konusunda arzu edilen seviyede başarılı olamamıştır. Devletlerarası anlaşmazlıkların çözümünde 51. madde istisnası hariç kuvvet kullanımı yasaklanmış olmasına rağmen, BM'nin kuruluşundan günümüze kadar geçen sürede savaşların ardı arkası kesilememiştir."¹⁸ Her ne kadar Birleşmiş Milletlerin sistem yapılanması gereği fonksiyonunu tam anlamıyla yerine getirme noktasında Rusya kilit görevini görüyor olsa da bugün uluslararası sistemde ülkelerin çoğunluğu Rusya'ya karşı çıkmış ve kınamıştır. Ukrayna'da Şubat ayından bu güne kadar çok büyük insanlık suçları ve savaş suçları işlenmiştir. Sivil halkın ölmesi, insani geçiş koridorlarının mayınlanması, sivillere karşı açılan ateşler, füzeler insanlığı üstünden yağın

bombaların resmidir bugünkü gerçek. Yapılan araştırmalar ve değerlendirmeler sonucunda başta Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin olmak üzere Rusya yönetimi bugün savaş suçlusudur. Uluslararası hukuku birçok yönden ihlal etmiş olsa da çalışmanın asıl odağı olan kuvvet kullanma yasasının nasıl ihlal edildiğini göstererek bunun önemini yakın ya da uzak zamandaki olası kuvvet kullanmaya kalkma, hatta bunun tehdidinin bile kabul edilemez olduğu BM anlaşmasında korunurken sistemin bugün masum insanların hayatlarını korumaya yetemediği çok açık ortadadır. Bu nedenledir ki uluslararası hukuk, sistem ve fonksiyonları bir kez daha yeniden yapılmasının gerekliliğinin önemini göstermektedir. Zira "Uluslararası hukukun tek başına savaşları önleyeceğini iddia etmek zordur, çünkü savaş ilanı tamamen devletlerin aldığı politik kararlara dayanır. Bununla birlikte, devletlerin kuvvet kullanımını meşrulaştırmak için eylemlerinin uluslararası hukuka uygunluğu iddiası içinde olduklarını görmekteyiz."¹⁹ Yapılan araştırmalar sonucunda, Rusya-Ukrayna savaşındaki durum görünenden çok daha fazla olmakla birlikte perdenin arkasındaki oyuncuların Ukrayna sahnesinde kozlarını paylaştığı görülmektedir. Doğunun büyük gücü Rusya ve Batının güçleri arasına sıkışmış olan Ukray-

18 Suat Dönmez, "Kuvvet Kullanma Kapsamında Ön Alıcı ve Önleyici Saldırı Kavramları," (IV. IBANESS Kongreler Serisi - Russe / Bulgaristan, Nisan 8-9, 2017): 388. https://www.ibaness.org/conferences/russe/ibaness_russe_proceedings_11_01_2018.pdf.

19 Orhan Göktepe, "Uluslararası ilişkilerde kuvvet kullanımı yasağının geçerliliği," Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi e-Dergi 11, no. 1 (Haziran 2022): 16-30.

na'nın gerek stratejilerin gerek uluslararası dengelerin siyasi ve ekonomik politikaları için jeopolitik önemi büyüktür. Zira Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, "NATO'yu Ukrayna'da Moskova'ya karşı "vekâlet savaşı" yürütmekle suçladı."²⁰ Putin'in 21 Şubat 2022 tarihli basın açıklamasında yer alan bazı konular önem arz etmektedir. Uluslararası hukukun koruma altına almış olduğu değerlere aslında Rusya olarak değer veriyoruz ve buna aykırı bir şey yapmıyoruz temalı konuşmaları her ne kadar altı temellendirilemeyen gerekçeler olsa da görünen o ki, Rusya uluslararası hukukun işleyişini çok iyi analiz etmekte ve buna göre yaptığı işgali-özel operasyon olarak adlandırmaktadır. Şöyle ki Rusya Donbas bölgesindeki tanıdığını ilan ettiği Donestk ve Luhansk devletçiklerinin yardım talebi üzerine askerî harekât başlattığını ve amaçlarının ise zulüm ve soykırıma maruz kalan insanları korumak olduğunu ileri süren Putin, hukuka aykırı bir şey yapmadıklarını ve insanlığa karşı suçu önleme yükümlülüğüne değinerek kendi müdahalesini savaş suçu olmaktan çıkarmayı amaçlamaktadır. Eğer bu bir yardım davetine bir karşılık olarak savunuluyor ise Donest ve Luhans tüm dünyada Ukrayna'nın toprakları ve parçası olarak görülmektedir. Sadece Rusya'nın oradaki iki küçük devletçiklerin bağımsızlığı kabul etmesiyle bölgeye girişi suç olmaktan çıkarılamaz. Zira Rusya sadece bu iki küçük devletle sınırlı kalmayıp

Ukrayna'nın diğer bölgelerine de sözde soykırımların müdahalesini engellemek amacıyla yayılmıştır. Bu insani yardımları, soykırıma karşı göz yuman dünyanın diğer devletlerine karşı her nasılsa sadece Rusya sorumluluk almıştır. Kaldı ki BM Güvenlik Konseyi ve Divan soykırımın varlığını bile onaylamamıştır. Burada sadece ülkenin iç egemenlik alanındaki kargaşadan kendine pay çıkaran ve kendi çıkarları için başta Ukrayna'daki insanların ve sonrasında tüm insanlığın can ve mal güvenliğine tecavüz eden bir Rusya gerçeği vardır. Bu araştırma sonucunda büyük resim bizlere şunu göstermektedir: her ne kadar kuvvet kullanma yasağı koruma altına alınmış olsa da bunun devletleri kuvvet kullanmaya başvurmadan vazgeçiremediği gerçeğidir. NATO, II. Dünya Savaşının ardından Rusya'nın Avrupa'ya doğru genişlemesini önlemek amaçlı kurulmuş bir yapıdır. Putin yapmış olduğu açıklamalarda NATO'nun 1990'lardaki verdiği sözleri tutmadığı ve doğuya doğru genişleme politikası sürdürerek Rusya'ya karşı büyük bir tehdit oluşturduğunu ileri sürmektedir. 1997 yılı itibarıyla NATO'ya dâhil olan ülkeler şu şekildedir: Estonya, Letonya, Litvanya, Polonya, Hırvatistan, Karadağ, Arnavutluk, Kuzey Makedonya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovenya, Macaristan, Romanya ve Slovenya. Görüldüğü üzere Rusya'nın sınırlarına kadar dayanan bir NATO genişlemesinin varlığı söz konusudur. Bunlara ek olar-

20 "Vekalet savaşı nedir? Moskova neden NATO'yu Ukrayna'da böyle bir savaş başlatmakla suçluyor?," BBC news, son güncelleme Mayıs 2, 2022, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-61298875>.

ak bir de Ukrayna'nın NATO ya dâhil olma senaryoları Rusya'yı fazlasıyla bölgede rahatsız etmiştir. Bu bağlamda, bu ülkeler, NATO için kolektif güçlerini Rusya'ya karşı güçlendiriyorlar. Güvenlik krizi içinde olduklarını, uluslararası ilişkiler sisteminin etkilendiğini ve ortak güvenin kaybolduğuna değinen Putin her ne kadar kaygılarında haklı olsa da bu kendisine bağımsız bir devlet olan Ukrayna'nın topraklarına girme hakkını elbette vermemektedir.²¹ Putin'in basın açıklamasına göre; "Biz Ukrayna'nın NATO'ya katılmasına karşıyız. Bu bizim için tehdit anlamına geliyor. Bu konuyu pek çok kez dile getirdim. Bu bağlamda pek çok kişi batı başkentlerinde bundan bahsediyor. En iyi çözüm bu konuda batılı mevkidaşlarımızın mevcut Kiev yetkilileri ile görüşmesi ve NATO'ya katılmasının engellenmesi olacaktır."²² Sonuç olarak Putin, Ukrayna'nın NATO'ya girmesini Rusya için büyük tehdit olarak özetlemiştir. Her ne kadar bu olası muhakkak ya da muhtemel olan tehdidin Rusya'nın bugün Ukrayna'daki mevcut durumunu ve pozisyonunu uluslararası süljelere karşı meşrulaştırması geçersiz, yersiz ve kabul edilemez olsa da! Putin'in sözlerine bakılacak olursa: "...Bizi ciddi kaygı ve endişeye sürükleyen Batılı sorumsuz politikacıların ülkemize yönelik kabaca ve tek-

lifsizce yıldan yıla, adım adım yarattığı temel tehditler hakkında konuşuyoruz. NATO bloğunun doğuya doğru genişlemesini, askeri tesislerini Rusya sınırlarının yakınlarına getirmesini kastediyorum. Çok iyi biliniz ki 30 yıldır sabırla ve ısrarla Avrupa'da bölünmez ve eşit güvenlik ilkeleri üzerine önde gelen NATO ülkeleri ile antlaşmaya varmaya çalışıyoruz. Tekliflerimize cevap olarak Kuzey Atlantik İttifakı tüm kınama ve endişelerimize rağmen düzenli olarak genişlerken biz düzenli bir biçimde yalanlar ve aldatmayla ya da baskı ve şantaj girişimleri ile karşılaşılıyor. Askeri makine hareket ediyor, tekrar ediyorum, sınırlarımızın başucuna geliyor ... planlarımız içerisinde Ukrayna topraklarının işgali bulunmamaktadır... Tekrar ediyorum, eylemlerimiz bize yönelen tehditlere karşı ve bugün gerçekleşmekte olandan bile daha büyük bir felakete karşı meşru-müdafaadır."²³ "Meşru müdafaa hakkının önleyici olarak kullanılabilmesi için "ani, karşı konulmaz, başka bir araç seçimine ve düşünmeye imkân bırakmayan bir zaruretinin olduğunun kanıtlanması" gerekmektedir. Önleyici meşru müdafaa ancak ve ancak elde su götürmez delillerin varlığı hâlinde söz konusu olabilecektir."²⁴ Meşru müdafaa'nın gerçekleşme şartlarına aykırı olan bu açıklama ne yazık ki BM madde 51'in de ihlalinin resmidir.

21 "Putin Tüm Dünyanın Karşısına Geçip Canlı Yayında Bu Sözleri Söyledi!," Haber Global (Youtube), Şubat 21, 2022, <https://www.youtube.com/watch?v=F2nO3KDnits>.

22 "Putin'den kritik açıklamalar," Bloomberg News, Şubat 22, 2022, <https://www.bloomberght.com/putin-den-kritik-aciklamalar-2299515>.

23 Burak Güneş ve Çağrı Emin Demirbaş, "Yasallık Ve Meşruyet İkilemi Açısından Rusya'nın Ukrayna Müdahalesi Üzerine Notlar," Panorama, Nisan 4, 2022, <https://www.uikpanorama.com/blog/2022/04/04/yas-mes/>.

24 Ulaş Can Değdaş, "Uluslararası Hukukta Önleyici Meşru Müdafaa Hakkı," Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1, No.6 (2018): 21-40.

Meşru müdafaanın olması için öncelikli olan bir silahlı saldırının gerçekleşmiş ve var olması halinde devletlere tanınan bir haktır. Fakat burada yukarıda fazlaca üstünde durup analiz ettiğimiz üzere, Ukrayna'dan Rusya devletine karşı bir silahlı saldırı ya da tehdidinin varlığı görünmemektedir. Aksine Rusya özel askeri operasyon başlığı altında Ukrayna topraklarına saldırıyı başlatan devlet olmuştur. Bunun arkasındaki senaryolar hukuku hiçe saymayı ne yazık ki meşrulaştırmamaktadır. Olası muhtemel saldırıların hukukta norm olarak bir karşılığı bulunmamakla birlikte Bush Doktrini olarak bilinen ön alıcı önleyici meşru müdafaa hali mevcut BM şartlarıyla çalışmakta olup, uluslararası sistemde bir geçerliliği yoktur.²⁵ Zira dünya olası muhtemel olarak düşünülen her saldırı tehdidi karşısında bir silahlı operasyon başlatmış olsaydı kendince, insanların yaşam alanı kalmazdı. Bu nedenledir ki Rusya'nın bu tutumdaki açıklaması uluslararası hukuk karşısında temellendirilemeyen ve kabul edilmeyen ön alıcı meşru müdafaa şeklinden başka bir şey değildir. Putin'in "Ukrayna, NATO'ya katılırsa ve Kırım'ı yeniden almaya kalkışırsa Avrupa ülkeleri otomatik olarak Rusya

ile savaşa girmiş olacak. Tabii ki NATO Rusya'dan daha güçlü bunu kabul ediyoruz ama unutmayın ki Rusya'nın da nükleer Arsenal'i çoğu ülkelerden daha güçlü." sözleri ile savaşın şu anki halinin gelecek olası hatalardan çok daha az tehlikeli olduğunu göstermektedir. Zira bu savaşın kazanını olmayacak ve nükleer bombaların ardından bütün insanlık tarihe karışma eşiğindedir. "BM'de Nükleer Silahsızlanma Anlaşması'na taraf ülkelerin katıldığı konferansın açılışında konuşan Guterres, tırmanan küresel gerilimlerin ışığında "insanlığın nükleer yok oluşu yalnızca bir yanlış anlamaya, bir hesap hatasına bakar" demiştir.²⁶ Bu yaklaşımı destekleyen verilerin yanı sıra, ABD Başkanı Biden "Amerikalılar ve Rusya birbirine ateş açarsa bu dünya savaşına yol açar. Her zaman olduğumuzdan çok daha farklı bir dünyadayız."²⁷ dedi. Olası durumda bugün, uluslararası aktörler ve güçler bu gidişatın önüne geçmez ise işte tam olarak bu güç gösterisinin arasında insanların yaşam güvenliğini koruyabilecek ne bir uluslararası fonksiyon ne de bir hukuktan bahsedebiliriz.

25 Hakkı Hakan Erkiner, Konferans, "Uluslararası Hukuk ve Rusya-Ukrayna Savaşının Değerlendirilmesi," (Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Çevrimiçi Konferans, Mart 30, 2022), <https://www.youtube.com/watch?v=txXMOIHO>

26 "BM Genel Sekreteri Guterres: Nükleer yok oluş tek bir hataya bakar," BBC News, son güncelleme Ağustos 2, 2022, <https://www.bbc.com/turkce/articles/c72drOp863lo>.

27 "Amerikalılar ve Ruslar birbirine ateş açarsa bu dünya savaşına yol açar," BBC News, son güncelleme Şubat 11, 2022, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60343618>.

IV. SONUÇ

Özetle, üzerinde çalışılan bu örnek olayda görüldüğü üzere Rusya'nın Ukrayna topraklarına, bağımsızlığına, egemenlik alanına yapılmış olan haksız saldırı, uluslararası hukukun koruma altına aldığı en önemli normlardan biri olan kuvvet kullanma yasağının ihlaliyle birlikte daha birçok açıdan uluslararası hukuku ihlal etmiştir. Uluslararası aktörler tarafından da kabul edildiği üzere uluslararası hukuk değerlerinin hiçe sayılarak yine yeniden devletlerin çıkarları bu durumun kazananı olma yolundadır. Uluslararası sistem bir kez daha egemen olan devletlerin güç yarışının önüne, sistemin kilit yapısı gereği geçemeyip, üstüne bu savaşın bir çığ gibi Doğu Avrupa'da büyümesi teorilerine kadar uzanmaktadır. Bu bağlamda, bu çalışma, alanına bir kez daha uluslararası sistemde hukukun, devletlerin egemen olan üstünlüklerinin de üstünde olması gerekliliğinin ve öneminin farkına varılmasında fayda sağlamayı amaçlamıştır. Sistemin açıkları ve antlaşma maddelerindeki esnekliklerden görüldüğü üzere BM'nin beş daimî üyesinden biri olan Rusya'nın bile dilediğince bir motife sokup, keyfince şekil verdiği boyuttur. Rusya, sadece kendinin tanıdığı Ukrayna'nın toprak bütünlüğüne dâhil olan Donestk ve Luhans devletçiklerini kullanarak bölgeye girişini yardım davetini kullanarak ve soykırım iddialarını öne sürerek insani müdahale gibi göstermeye çalıştığı bugünkü Ukrayna işgalinin uluslararası hukuk karşısında bir karşılığı olmayan savunmalardan öteye gidemeyecektir. Unutulmamalıdır ki, kuvvet kullanma yasağı ile kuvvet kullanma ve bunun

tehdidinin varlığı bile yasaklanarak, dünyayı eski başıboş Birinci ve İkinci Dünya Savaş dönemlerindeki gibi savaşın yıkıcı hallerinden bütün insanlığı uzaklaştırarak, insan hakları ihlallerini aktörlerin kanlı amaçlarından korumanın hedeflendiği gerekçesi bir kere daha düşünülmelidir. Uluslararası hukuk ve bunun koruyucu sistemi ve antlaşmaları tüm dünyayı tek bir çatı altında birleştirerek, uluslararası barışın sağlanması ve uluslararası güvenliğin korunması için fonksiyonunu daha etkili bir şekilde artırmalı ve yeniden düzenlemesinin gerekliliği sağlanmalıdır. Aksi takdirde tüm bu bağımsız güç odaklı devletler realistlerin bu yapılanma sisteminde gördüğü halini haklı çıkarmaya devam edecektir ve bu çıkar ve güç odaklı arayışların sahipleri hukuku diledikleri gibi genişletip suç olan aksiyonlarını meşru kılıfa sokmayı her zaman deneyeceklerdir. Bu böyle olmazsa dahi farklı bir çıkar odaklı devlet hukuk sistemini de karşısına alarak ortalığı daha büyük bir kaosa çevirerek kanlı bir yolla insanların daha çok sayıda can vermesi haliyle sistem dışı bir yolla bugünkü durumun önüne geçmeye çalışacaktır. Sonuç olarak, bugün Rusya'nın Ukrayna'daki varlığı ne bir yardım davetine karşı alınmış bir kolektif meşru müdafaa hâlidir, ne insani müdahaledir, ne Ukrayna'daki bölgeleri özgürleştirme çabası, ne de Ukrayna'nın bugün muhakkak olmayan bir nükleer tehdidin varlığının Rusya için tehdit oluşturmasıdır. Dolayısıyla bu bağlamda, görüldüğü üzere kuvvet kullanma halinin uluslararası hukuk karşısında temellendirilebilir hiçbir geçerliliği ve gerekliliğinin

karşılığı yoktur. Aksine, Ukrayna'nın bağımsızlık alanına, egemen olan toprak bütünlüğüne yapılmış apaçık ihlal boyutu taşıyan haksız bir saldırıdır.

Referanslar

BBC News. "Amerikalılar ve Ruslar birbirine ateş açarsa bu dünya savaşına yol açar." Son güncelleme Şubat 11,2022. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60343618>.

BBC News. "BM Genel Sekreteri Guterres: Nükleer yok oluş tek bir hataya bakar." Son güncelleme Ağustos 2, 2022. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c72dr0p863lo>.

BBC News. "Rus General: Moskova, Ukrayna'nın güneyini de almayı amaçlıyor." Son güncelleme Nisan 23, 2022. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-61200949>.

BBC News. "Rusya, Ukrayna'da temel önceliğinin Donbas'ın 'özgürleştirilmesi' olduğunu açıkladı." Son güncelleme Mayıs 30, 2022. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-61628604>.

BBC News. "Ukrayna savaşı: Zelen-skiy Rusya'yı Donbas'ta 'soykırım politikası' uygulamakla suçladı." Son Güncelleme Mayıs 27, 2022. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-61604834>.

BBC News. "Vekalet savaşı nedir? Moskova neden NATO'yu Ukrayna'da böyle bir savaş başlatmakla suçluyor?." son

güncelleme Mayıs 2, 2022.

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-61298875>.

Grandi, Filippo. "Ukraine Emergency". UNHCR. Temmuz 5, 2022. https://www.unhcr.org/ukraine-emergency.html?gclid=EAIAIQobChMIjcyLqzG-QIVPwwGAB2nmQgUEAAYAS-ABEgJ9ifD_BwE&gclid=aw.ds.

Birleşmiş Milletler Türkiye. "Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Uluslararası Adalet Divanı Statüsü." Erişim Tarihi Eylül 10, 2022. https://turkiye.un.org/sites/default/files/2020-02/UN-charter-turkish_0.pdf.

Bloomberg News. "Putin'den kritik açıklamalar." Son Güncelleme Şubat 22, 2022. <https://www.bloomberght.com/putin-den-kritik-aciklamalar-2299515>.

Çiftçi, Selda. "Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma Yasağı." Muharrem Balcı - Hukuk Dünyası. Erişim Tarihi Eylül 10, 2022. <https://www.muharrembalci.com/hukuk-dunyasi/makaleler/birikimlerV/595.pdf>.

Değdaş, Ulaş Can. "Uluslararası Hukukta Önleyici Meşru Müdafaa Hakkı." Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1, No. 6, 2018: 21-40.

Dönmez, Suat. “*Kuvvet Kullanma Kapsamında Ön Alıcı ve Önleyici Saldırı Kavramları.*” IV. IBANESS Kongreler Serisi – Russe / Bulgaristan, Nisan 8-9, 2017.

https://www.ibaness.org/conferences/russe/ibaness_russe_proceedings_11_01_2018.pdf.

Erkiner, Hakkı Hakan. “*Uluslararası Hukuk ve Rusya-Ukrayna Savaşının Değerlendirilmesi.*” Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Çevrimiçi Konferans, Mart 30, 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=txXMOIH0HhA>. Euronews. “*Vladimir Putin’in Ukrayna’yı işgalinin arkasındaki gerçek ne?*” Son Güncelleme Şubat 24, 2022. <https://tr.euronews.com/2022/02/24/vladimir-putin-in-ukrayna-y-isgalinin-arkas-nda-ki-gercek-ne>.

Göktepe, Orhan. “*Uluslararası ilişkilerde kuvvet kullanımı yaşağının geçerliliği.*” Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi e-Dergi 11, no. 1 (Haziran 2022): 16-30. Güneş, Burak ve Demirbaş, Çağrı Emin. “*Yasallık Ve Meşruiyet İkilemi Açısından Rusya’nın Ukrayna Müdahalesi Üzerine Notlar.*” Panorama. Nisan 4, 2022. <https://www.uikpanorama.com/blog/2022/04/04/yas-mes/>. Haber Global. “*Putin Tüm Dünyanın Karşısına Geçip Canlı Yayında Bu Sözleri Söyledi!*” Son Güncelleme Şubat 21, 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=F2nO3KDnits>.

Keskin, F. (1998). ULUSLARARASI HUKUKTA KUVVET KULLANMA: SAVAŞ, KARIŞMA VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınlan No: 20 Doktora Tezi. Keskin, Funda.

“*BM ve Kuvvet Kullanma.*” Avrasya Dosyası, 8, No. 1, (2002): 149-174.

Pazarıcı, Hüseyin. Uluslararası Hukuk. Ankara: Turhan Kitabevi, 2021. Putin, Vladimir. “*Full text: Putin’s declaration of war on Ukraine.*” Şubat 24, 2022. <https://www.spectator.co.uk/article/full-text-putin-s-declaration-of-war-on-ukraine>.

United Nations Human Rights Council. “*Independent International Commission of Inquiry on Ukraine.*” Erişim Tarihi, Ağustos 1, 2022. <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/iic/hr-ukraine/index>.

Uyaniker, Halit Burak. “*Kırım sorunundan Donbas Savaşı’na Rusya Ukrayna uzlaşmazlığı: Sebepler ve Sonuçlar.*” Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, 2017.